

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΚΑΤΑΝΟΩΝΤΑΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

Ενότητα πέμπτη: Αριστοτελική λογική**1. Έννοιες**

- **Πλάτος** μιας έννοιας είναι το σύνολο των ομοειδών πραγμάτων που υπάγονται σε αυτήν. Για παράδειγμα, το σύνολο των αυτοκινήτων, των διαφορετικών μοντέλων, τύπων και μορφών, αποτελούν το πλάτος της έννοιας «αυτοκίνητο».
- **Βάθος** μιας έννοιας είναι το σύνολο των κοινών χαρακτηριστικών όλων των αντικειμένων που υπάγονται σε μια έννοια. Όσο περισσότερα είναι τα κοινά γνωρίσματα που απαρτίζουν το βάθος μιας έννοιας τόσο μεγαλύτερο είναι το βάθος της και στενότερο το πλάτος της. Για παράδειγμα, η έννοια «οικία» έχει μικρότερο βάθος και μεγαλύτερο πλάτος από την έννοια «οροφодιαμέρισμα».
- **Γένος** ονομάζεται η ευρύτερη έννοια που περιλαμβάνει μέσα στο πλάτος της μία ή περισσότερες στενότερες έννοιες. Είδος λέγεται η στενότερη έννοια που περιλαμβάνεται μέσα στο πλάτος ενός γένους. Για παράδειγμα, η έννοια «οικία» είναι γένος, ενώ η έννοια «οροφодιαμέρισμα» είναι είδος.
- **Προσεχές γένος** λέμε το αμέσως ευρύτερο γένος μιας έννοιας και προσεχές είδος το αμέσως στενότερο. Το βάθος μιας έννοιας είναι ακριβώς το ίδιο με αυτό του προσεχούς γένους, με την προσθήκη ενός χαρακτηριστικού γνωρίσματος που διαφοροποιεί τη στενότερη έννοια από την ευρύτερη. Για παράδειγμα, η **ειδοποιός διαφορά** της έννοιας «παραλληλόγραμμο» από το προσεχές γένος «τετράπλευρο» είναι ότι έχει τις απέναντι πλευρές παράλληλες.
- Ο καλύτερος τρόπος για να ορίσουμε μια έννοια είναι μέσα από το προσεχές γένος και την ειδοποιό διαφορά. Για παράδειγμα: Εξάτμιση (έννοια που θέλουμε να ορίσουμε) είναι η εξαέρωση (προσεχές γένος) που γίνεται από την ελεύθερη πλευρά του υγρού (ειδοποιός διαφορά).

3. Συλλογισμοί

Οι συλλογισμοί αποτελούν μια συγκεκριμένη μορφή επιχειρημάτων. Το συμπέρασμα προκύπτει από δύο μόνο προκειμένες προτάσεις, της μορφής Υ-Κ, και εμπλέκονται τρεις έννοιες.

- Το **υποκείμενο** (Υ) του συμπεράσματος ονομάζεται **ελάσσων όρος**.
- Το **κατηγορήμα** (Κ) του συμπεράσματος καλείται **μείζων όρος**.
- Ο **τρίτος όρος** που εμφανίζεται μόνο στις προκειμένες ονομάζεται **μέσος όρος**.

παράδειγμα:

Μ-Κ: Όλοι οι άνθρωποι είναι θνητοί

Υ-Μ: Ο Σωκράτης είναι άνθρωπος

Υ-Κ: Άρα, ο Σωκράτης είναι θνητός

Βλέπουμε πως ο μέσος όρος (άνθρωπος) συνδέεται στις δύο προκειμένες με το κατηγορήμα (θνητός) και το υποκείμενο (Σωκράτης). Παρατηρούμε ότι στη μια προκειμένη ο μέσος όρος (άνθρωπος) χρησιμοποιείται σε όλο το πλάτος του (όλοι οι άνθρωποι).

- Εκτός από την περίπτωση να είναι όλες οι προτάσεις καθολικές αποφαιτικές, μπορούμε να έχουμε και προτάσεις που να ανήκουν και στα άλλα είδη (καθολικές αποφαιτικές, μερικές αποφαιτικές, μερικές καταφατικές).
- Το συμπέρασμα έχει πάντοτε τη μορφή Υ-Κ, αλλά στις προκειμένες μπορούμε να έχουμε αντίστροφες σχέσεις ανάμεσα στα Μ,Κ και Υ,Μ.